

(O.M.Dyachenko), the determination of cognitive abilities and cognitive activity. The empirical research based on the above procedures allowed to define «speed», «flexibility», «originality», «elaboration» and the capacity for logical operations of junior pupils. We came to a conclusion that pupils with high intelligence are not always creatively gifted, and vice versa creatively gifted pupils does not always have a high level of intelligence. The article provides the basic theoretical principles of self-oriented research of creativity and intelligence. Main national and international scientists, who were engaged in this issue, are defined. The types of abilities and given practical advices to parents and teachers about gifted children were described.

Keywords: abilities, creativity, gifts, intellect.

Отримано: 16.01.2013 р.

УДК 159.9

Н.В.Тарасенко

Проблеми профілактики віктимної поведінки студентів

У статті аналізуються сфери сучасних віктимологічних досліджень. Акцентується увага на недостатній дослідженості проблеми попередження віктимізації поведінки осіб студентського віку. На підставі результатів теоретичного аналізу проблеми одним з напрямів профілактики їх віктимної поведінки виділено оволодіння студентами адаптивними поведінковими стратегіями подолання (копінг-стратегіями). Зауважується на недостатній дослідженості характеру впливу застосування різних копінг-стратегій на рівень схильності студентів до віктимної поведінки. Наводяться дані пілотного емпіричного дослідження, котрі підтверджують наявність означеного зв'язку, а також необхідність подальших досліджень.

Ключові слова: віктимологія, віктимна поведінка, копінг-стратегії.

В статье анализируются сферы виктимологических исследований. Акцентируется внимание на недостаточной исследованности проблемы предупреждения виктимизации поведения лиц студенческого возраста.

та. На основі результатів теоретического аналізу проблеми одним из направлений профилактики их виктимного поведения выделено овладение студентами адаптивными стратегиями совладающего поведения (копинг-стратегиями). Подчеркивается недостаточная исследованность характера влияния применения разных копинг-стратегий на уровень склонности студентов к виктимному поведению. Приводятся данные пилотного эмпирического исследования, подтверждающие наличие выявленной связи, а также необходимость дальнейших исследований.

Ключевые слова: виктимология, виктимное поведение, копинг-стратегии.

Постановка проблеми. Проблема віктимізації сучасного суспільства є однією з найбільш актуальною на сьогоднішній день. Ситуація, що останніми роками складається в Україні, призводить до збільшення криміногенної та загальносоціальної віктимізації населення (Ю.М. Антонян, О.Б. Бовть, І.В. Ващенко, О.В. Мудрик, М.О. Одинцова, А.Л. Репецька, Д.В. Рівман, Н.Х. Сафіуллін, В.Є. Христенко та ін.). Це пов'язано з соціально-економічними та культурними змінами, безробіттям, матеріальними труднощами, нестабільністю у суспільстві, з усвідомленням наслідків різних трагедій і катастроф, у тому числі й світових. Всі ці та інші чинники призводять до формування схильності до віктимної поведінки й настановлення, яке часто в криміналістиці, медицині та психології називають «психологією жертви».

До віктимогенних відносять все більш широкий спектр ситуацій (від екстремальних до повсякденних), що сприймаються людьми як складні [2]. В сучасних умовах розвитку суспільства жертвою вважають себе пригночені у своїх правах цілі групи (неблагополучні сім'ї, шари, класи, нації). Жертвою відчуває себе людина, котра випадково потрапила у ту чи іншу складну життєву ситуацію й не бачить варіантів її подолання. Нарешті, жертвами проголошують себе люди в ситуаціях повсякденного життя, сповненого дрібними неприємностями, у ситуаціях, що не містять будь-яких утруднень чи загроз, і навіть у ситуаціях підвищеної уваги з боку оточення. При тому більшість віктимізованих стають жертвою різноманітних ситуацій та соціальних конфліктів закономірно, й порушення їх прав є зовсім не випадковим, а внаслідок прояву особливостей власної неадаптивної поведінки, пов'язаних з умовами виховання, віковими та особистісними властивостями, життєвим досвідом тощо [1, 2, 4, 5]. Тобто їх віктимна поведінка детермінована наявністю цілого комплексу віктимогенних схильностей, неадекватних конкретним життєвим ситуаціям моделей поведінки та неадаптивних стратегій їх подо-

лання. Дослідження складових цього віктимогенного комплексу, навчання людей з юних років адаптивним копінг-стратегіям дозволить виявити ефективні напрями профілактики віктимної поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика жертви набуває глобального характеру, тому не випадковим є пильна увага до неї у різних галузях науки. Необхідно зауважити, що у річищі віктимологічних досліджень вивчаються здебільшого особистість та поведінка жертв злочинів (П.С. Дагель, Д.В. Рівман, Б. Станков, Л.В. Франк, Г. Шнайдер та ін.), роль жертви у генезисі злочину, її міжособистісні зв'язки та відносини зі злочинцем (Г. Гетінгер, Г. Кленфелер, В.С. Мінська, К. Хигуті, Б. Холист, В.Є. Христенко, Г. Шульц та ін.). Але зазначені дослідження здійснювались переважно в рамках кримінології і кримінальної віктимології (В.І. Полубинський, Л.В. Франк, В.В. Центров та ін.) і стосовно потерпілих дорослого віку. Водночас, проблеми попередження схильності людей до віктимної поведінки в усіх сферах життєдіяльності, на нашу думку, необхідно вирішувати якомога раніше і спрямовувати профілактичні заходи на більш уразливі категорії населення – дітей, підлітків, студентів.

Вивченням віктимологічних аспектів поведінки людей займалося чимало вчених: М. Баріль Є. Бафія, Е. Віано, Б.Л. Гульман, М. Йотсен, К. Міядзава, В.І. Полубинський, К. Уїлсон, Л.В. Франк, К. Хигуті, Б. Хомгет, В.В. Центров, Г.І. Чечель, Г. Шнайдер та ін. Найбільш жвавим залишається інтерес до кримінологічної віктимології (В.С. Мінська, О.М. Мойсюк, Д.В. Рівман, В.Є. Христенко та ін.). Поширились дослідження з віктимології терору (В.В. Вітюк, Д.В. Ольшанський та ін.) та девіантології (Ю.А. Клейберг, І.Г. Малкина-Пих та ін.). До віктимологічної проблематики все частіше звертаються вчені в галузі педагогіки (З.І. Білоусова, В.Е. Бойко, О.В. Мудрик та ін.), медичної та клінічної психології (С.Н. Єніколопов, О.Д. Шинкаренко та ін.), соціології (Г.І. Козирев, Т.П. Ліпай та ін.), вікової, соціальної та практичної психології (О.О. Андронникова, В.С. Мухіна, М.О. Одинцова, І.А. Фурманов та ін.), кризисної психології і психології екстремальних ситуацій (Н.Г. Осухова, Л.А. Пергаменцик та ін.). Роль ранньої соціалізації у формуванні віктимогенних схильностей аналізується в роботах Е. Бенаму, С.В. Ільїної, І.О. Невського та ін.

Разом з тим, генезис та психологічні механізми становлення віктимної поведінки і схильності до неї, а також чинники,

що впливають на рівень віктимності представників зростаючого покоління, зокрема студентської молоді, сьогодні залишаються недостатньо дослідженими. Так, недостатньо висвітлені питання впливу на схильність студентів до проявів віктимної поведінки їх індивідуально-особистісних якостей та властивостей, внутрішніх психічних процесів і станів (як сталих, так і ситуативних), навичок самоконтролю та саморегуляції, особливостей розвитку механізмів психологічного захисту та подолання. Між тим гнучке володіння навичками подолання (копінгу), адекватними конкретній життєвій ситуації, може суттєво знизити ризик віктимізації молоді, сприяти менш болісному та трагічному сприйманню труднощів і зниженню схильності до віктимної поведінки. Тож формування адаптивних копінг-стратегій, на нашу думку, є життєво необхідним для кожної молодої людини, й чим раніше його здійснювати, тим більш успішною і соціально пристосованою буде особистість. Період навчання у ВНЗ може бути використаний не тільки для здобуття освіти, але і для навчання ефективним способам подолання різноманітних життєвих труднощів. Адже перед сучасною вищою школою постають завдання не лише професійного становлення молодих фахівців, але і створення умов, необхідних для максимально повного розкриття їх внутрішнього потенціалу, спрямування їх шляхом самореалізації (самоактуалізації – в термінах гуманістичної психології), побудови ними адекватного індивідуального стилю життя і діяльності, становлення їх як зрілих, готових до подолання життєвих труднощів особистостей.

У науковій літературі існує декілька напрямів дослідження феномена подолання. Дослідниками вивчались проблеми саморегуляції поведінки в умовах стресу (В.О. Бодров, В.І. Євдокимов, І.Е. Єсауленко, В.Л. Марищук, Ю. Постіякова, О.О. Прохоров, Ю.В. Щербатих та ін.), типи копінг-стратегій у складних життєвих ситуаціях та види особистісних копінг-ресурсів (Л.І. Анциферова, В.О. Бодров, Ф.Є. Василюк, Р.М. Грановська, Л.І. Дементій, Т.Л. Крюкова, Є.В. Куфтяк, С.К. Нартова-Бочавер, І.М. Нікольська та ін.), питання співвідношення копінгу та психологічних захистів (Л.І. Анциферова, О.Б. Варшаловська, О. Лібін, А. Лібіна, Р.Р. Набіулліна, І.В. Тухтарова та ін.). Простежується інтерес окремих вчених до вивчення копінг-стратегій та психологічних захистів у дитячому та юнацькому віці (Т.Ю. Більгільдєєва, О.Г. Власова, Р.М. Грановська, Т.Л. Крюкова, С.О. Лігер, А.Ю. Маленова, Л. Мерфі, І.М. Нікольська, Г.О. Парамонова, І.П. Стрельцова, Д. Шек, О.Н. Юрасова та ін.).

Можна констатувати, що переважна більшість дослідників копінг-поведінки акцентує увагу на ситуаціях стресу та переживань життєвих труднощів, а значення стратегій подолання для віктимологічної профілактики залишається практично невивченим. Зокрема, майже немає даних про взаємозв'язок між рівнем сформованості у студентів навичок подолання і рівнем їх схильності до віктимізації, про вплив адаптивних і неадаптивних копінг-стратегій на рівень схильності до віктимної поведінки, про ефективність застосування різних видів копіngu у віктимогенних ситуаціях різного типу тощо. Водночас, отримання та застосування відповідних емпіричних даних сприятиме запобіганню віктимогенних ситуацій, нівелюванню соціально-педагогічних і соціально-психологічних чинників віктимізації студентів, кращій соціальній адаптації на основі вибору адаптивних копінг-стратегій, що, у свою чергу, сприятиме формуванню оптимістичного світогляду молодій особистості, стійкої позитивної самооцінки, реалістично-практичного й критичного підходу до життя, вираженої мотивації досягнення, розвитку здібності до пошуку та реалізації оптимальних рішень у кризових ситуаціях, істотному зменшенню кількості екстремальних, віктимогенних та протиправних ситуацій. Адже володіння навичками когнітивного, емоційного, поведінкового подолання допомагає молодій людині не лише впоратися зі складними чи стресовими ситуаціями, які вже виникли, а й підпорядковувати собі обставини, підвищувати власну стресостійкість, прогнозувати імовірні життєві проблеми та труднощі, конфлікти та делікти, а головне – запобігати ним завдяки вчасній саморегуляції та копіngu. Для часткового вирішення цих завдань нами було здійснено відповідне пілотне дослідження.

Результати експериментального дослідження та їх обговорення.

Метою здійсненого нами емпіричного дослідження стало вивчення рівня володіння навичками адаптивних і неадаптивних форм когнітивного, емоційного, поведінкового копіngu та їх зв'язку зі схильністю до різних типів віктимної поведінки в осіб студентського віку.

Для виявлення серед молоді студентського віку осіб зі схильністю до різних видів віктимної поведінки нами був застосований «Тест-опитувальник дослідження схильності до віктимної поведінки» О.О. Андронникової [6]. Ця методика є стандартизованим тестом-опитувальником, призначеним для вимірювання схильності осіб старшого підліткового та юнацького віку до реалізації різних форм віктимної поведінки.

Для діагностики рівня оволодіння навичками різних стратегій подолання (копінгу) була застосована методика діагностики індивідуальних копінг-стратегій Е. Хайма [3]. Названа методика призначена для виявлення індивідуального стилю поведінкового подолання, а також з метою діагностики непродуктивних патернів поведінки та ресурсів особистості.

Дослідження проводилось на базі Севастопольського національного технічного університету. У пілотному дослідженні взяли участь 319 студентів технічних спеціальностей віком від 19 до 20 років.

Згідно отриманих даних у 198 студентів (62,1 %) спостерігаються високі показники схильності до двох і більше форм віктимної поведінки; у 121 студента (37,9 %) ці показники у межах норми. За шкалою реалізованої віктимності високих показників у жодного з респондентів виявлено не було; у 181 студента (56,7 %) зафіксовано низькі показники за цією шкалою; у 138 студентів (43,3 %) – в межах норми. Це свідчить про те, що через свій вік (19-20 років) досліджувані нечасто потрапляли у критичні ситуації і не встигли реалізувати внутрішню готовність до віктимної поведінки, або в них вже встигли сформуватися захисні способи поведінки, які дозволяють їм уникати небезпечних ситуацій.

За іншими показниками, результати розподілились таким чином: на першому місці опинились опитувані, які схильні до самопошкоджуючої і саморуйнівної віктимної поведінки; високі показники за даною шкалою виявилися у 133 (41,7 %) всіх опитаних; вони відрізняються активною поведінкою, що провокує ситуацію конфлікту, схильні до ризику, легковажної поведінки, остаточно не усвідомлюють наслідків своїх дій.

На другому місці – досліджувані, схильні до агресивної віктимної поведінки. Високі показники за цією шкалою показали 117 студентів (36,7 %), які схильні потрапляти у віктимні ситуації внаслідок власних агресивних дій відносно до оточуючих; навмисно або в результаті імпульсних дій створюють і провокують ситуації конфлікту, схильні до порушення соціальних правил і норм.

На третьому місці опинились 90 студентів (28,2 %), схильних до некритичної віктимної поведінки; такі люди дуже яскраво демонструють необережність, необачність, внаслідок дії особистісних та ситуативних чинників (вік, емоційний стан тощо), не вміють правильно оцінювати різні життєві ситуації, часто ідеалізують людей, виправдовують їх негативну поведінку, непо-

стійні в етичних засадах і цінностях через відсутність особистого досвіду або неврахуванням його, не помічають небезпеку.

Четверте місце посідають досліджувані, схильні до гіперсоціальної віктимної поведінки. Це 63 студента (19,7 %), поведінка котрих часто відрізняється жертовністю; вони поводяться так, як очікує їх оточення; у конфліктних ситуаціях практично завжди демонструють позитивну, соціально схвалювану поведінку; чуйні, рішучі, принципові, щирі, нетерпимі до поведінки, що порушує громадський порядок.

На п'ятому місці досліджувані, схильні до залежної і безпорадної віктимної поведінки. Таких студентів виявилось найменше – всього 35 осіб (28,2 %). Вони боязкі, скромні, конформні, не можуть і не вміють чинити необхідного опору оточуючим через різні причини (вік, боягузтво, побоювання відповідальності і т.ін.), мають рольову позицію жертви, настановлення на безпорадність, схильні до залежної поведінки, виправдання чужої агресії, поступливі.

Аналізуючи результати, отримані за методикою діагностики індивідуальних копінг-стратегій Е. Хайма, виявилось, що переважна більшість студентів у різних життєвих ситуаціях, пов'язаних з подоланням різноманітних труднощів, не вміють користуватися адаптивними копінг-стратегіями; в їх поведінці найчастіше переважають механізми психологічного захисту, які ускладнюють ефективне вирішення життєвої ситуації, що виникла. Найнесприятливішою сферою в структурі механізмів подолання у наших респондентів виявилася когнітивна сфера, в якій провідну роль відіграють саме неадаптивні варіанти копінг-механізмів. Про це свідчать дані, отримані нами в результаті тестування. Адаптивними когнітивними копінг-стратегіями користується лише 64 студента (20,1 %); вони здатні до самостійного аналізу наявних труднощів та пошуку можливих шляхів виходу з них, самоконтролю, глибокому усвідомленню власної цінності як особистості, віри у власні ресурси в подоланні важких ситуацій. Відносно адаптивні когнітивні копінг-стратегії властиві 65 респондентам (20,4 %); це форми поведінки, спрямовані на більш ефективну, порівняно з іншими стратегіями, оцінку труднощів, на додання особливого сенсу їх подолання, на віру в вищі сили при зіткненні зі складними проблемами. Але ж переважна більшість студентів 190 (59,5 %) при вирішенні своїх проблем застосовує неадаптивні когнітивні копінг-стратегії, такі як упокорювання, розгубленість, дисиміляція, ігнорування – пасивні форми поведінки, відмова від подолання труднощів через неві-

ру у власні можливості та інтелектуальні ресурси, з умисною недооцінкою неприємностей. Це, на нашу думку, пов'язано з тим, що в них заблокований пошук проблемного розбору ситуації, що викликає фрустрацію, й підвищення рівня нервово-психічної напруги; їм важко розібратися в причинах і механізмах своєї поведінки і, як наслідок цього, у них часто виникають стани розгубленості, безвихідності становища, що, у свою чергу, призводить до потрапляння до віктимогенних ситуацій. Зі 190 студентів, які обрали неадаптивні когнітивні копінг-стратегії, високі показники за шкалою некритичної віктимної поведінки мають 87 студентів (45,8 %); у 12 осіб (6,3 %) вони у межах норми, у 6 студентів (3,2 %) вони нижчі за норму. 32 особи (16,8 %) мають високі показники за шкалою агресивної віктимної поведінки; 27 осіб (14,2 %) схильні до проявів самопошкоджуючої і саморуйнівної віктимної поведінки; у 13 осіб (6,8 %) високий рівень схильності до гіперсоціальної, у решти 13 студентів (6,8 %) – до залежної і безпорадної віктимної поведінки.

У поведінковій сфері результати розподілилися таким чином: адаптивні копінг-стратегії властиві 90 респондентам (28,2 %), вони демонструють таку поведінку щодо найближчого соціального оточення, як співпраця та альтруїзм, або ж самотійно пропонують його людям для подолання труднощів. 49 опитуваних (15,4 %) мають відносно адаптивні копінг-механізми, конструктивність яких залежить від значущості та вираженості ситуації подолання: такі як компенсація, запобігання, конструктивність – форми поведінки, що характеризуються прагненням до тимчасової відмови від вирішення проблем за допомогою алкоголю, лікарських засобів, занурення в улюблену справу, подорожі, за допомогою здійснення своїх заповітних бажань. Решта – 180 студентів (56,4 %) демонструють неадаптивні способи подолання. Це свідчить про те, що їм властива поведінка, котра характеризується активним уникненням, відступом, які припускають поведінку, зумовлену униканням думок про неприємності, пасивністю, усамітненням, прагненням відійти від активних інтерперсональних контактів, відмову від вирішення проблем.

Зі 180 опитуваних з неадаптивними поведінковими копінг-стратегіями переважна більшість має високі показники за шкалою самопошкоджуючої і саморуйнівної віктимної поведінки – 91 студент (50,6 %); у 6 осіб (3,3 %) – показники у межах норми, та у 8 осіб (4,4 %) – нижчі за норму. У 40 респондентів (22,2 %) виявлені високі показники за шкалою гіперсоціальної віктим-

ної поведінки; у 15 (8,3 %) – за шкалою залежної і безпорадної поведінки; у 3 (1,7 %) – за шкалою некритичної поведінки. 9 студентів (5 %) мають високі показники за шкалою агресивної віктимної поведінки, а у 8 осіб (4,4 %) – вони у межах норми.

Адаптивні поведінкові копінг-стратегії обрала більшість опитуваних – 116 осіб (36,4 %). Варіантами такої поведінки є протест, оптимізм, що відображають емоційний стан з активним обуренням та опором відносно до труднощів і впевненістю у наявності виходу з будь-якої, навіть найскладнішої ситуації. Відносно адаптивними стратегіями копінгу володіє 95 респондентів (29,8 %): це емоційне розвантаження, пасивна кооперація – поведінка, яка спрямована на зняття напруги, пов'язаної з проблемами, емоційним відреагуванням, або на перекладання відповідальності за вирішення труднощів на інших осіб. Однак 108 студентів (33,8 %) все ж обрали неадаптивні способи реагування: це придушення емоцій, покірність, самозвинувачення, агресивність – варіанти поведінки, що характеризуються пригніченим станом безнадійності, покори, переживання злості і покладання провини на себе й інших. З цих осіб у 76 (70,3 %) спостерігаються високі показники за шкалою агресивної віктимної поведінки, у 15 (13,9 %) – самопошкоджуючої і саморуйнівної поведінки; у 10 (9,3 %) – гіперсоціальної віктимної поведінки; та у 7 осіб (6,5 %) спостерігаються високі показники за шкалою залежної і безпорадної віктимної поведінки.

Отже, можна констатувати, що більшість студентів, схильних до різних видів віктимної поведінки, для вирішення своїх життєвих труднощів частіше за все обирають неадаптивні варіанти копінгу, що може призвести до соціальної дезадаптації особистості, психосоматичних реакцій, зниження активності у професійній та особистісній сферах, неадекватної оцінки кризових ситуацій, збільшення кількості конфліктних, стресових та віктимогенних ситуацій.

Висновки. Отже, проблема зниження схильності студентської молоді до різних видів віктимної поведінки є дуже актуальним, перспективним та практично значущим напрямом наукових досліджень. Результати теоретичного аналізу проблеми свідчать, що питання впливу різних стратегій подолання на рівень віктимності та шляхи превенції процесів віктимізації сучасного студентства сьогодні недостатньо досліджені. Водночас перед вищою школою, соціальними педагогами та психологами гостро постала потреба у відповідних науково обґрунтованих знаннях та практико-орієнтованих програмах психологічної

профілактики віктимної поведінки студентів, як представників зростаючого покоління. Тому дослідження характеру впливу копіngu на рівень віктимності, а в подальшому навчання студентів гнучкому використанню у складних життєвих ситуаціях адаптивних копіng-стратегій може сприяти запобіганню віктимізації їх поведінки.

Аналіз результатів емпіричного дослідження дозволив дійти висновку про те, що майже 2/3 представників студентської молоді мають схильність до двох чи більшої кількості форм віктимної поведінки, при цьому при вирішенні життєвих завдань вони користуються неадаптивними моделями копіngu, що, у свою чергу, посилює прояв таких негативних рис особистості, як агресивність, зухвалість, тривожність, невпевненість, фрустрація, нерішучість тощо, та призводить до збільшення віктимогенних ситуацій.

Перспективи подальших розробок у даному напрямку полягають у поглибленні психологічних знань про механізми віктимізації та чинники схильності особистості до віктимної поведінки; з'ясуванні індивідуально-особистісних та соціально-психологічних детермінант віктимізації поведінки осіб студентського віку; визначенні принципів підходів та обґрунтуванні шляхів та методів психологічної профілактики їх віктимної поведінки.

Вважаємо, що для з'ясування індивідуально-особистісних та соціально-психологічних детермінант віктимізації студентів, вивчення зв'язку обраних ними копіng-стратегій зі схильністю до віктимної поведінки та визначення шляхів її попередження необхідне комплексне дослідження, яке б передбачало, поряд з вивченням видів віктимної поведінки та домінуючих копіng-стратегій, експериментальне психодіагностичне дослідження віктимогенних якостей особистості та здійснення порівняльного аналізу для з'ясування кореляційних зв'язків між комплексом специфічних віктимогенних якостей особистості віктимізованої та невіктимізованої студентської молоді з адаптивними та неадаптивними поведінковими копіng-стратегіями.

Список використаних джерел

1. Бовть О.Б. Віктимна поведінка як психологічна проблема / О.Б. Бовть // Соціальна психологія. – 2004. – № 4 (6). – С.14-22.
2. Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки: навч. посібник / Т.М. Вакуліч. – К.: Наук. світ, 2009. – 152 с.
3. Грановская Р.М. Психологические защиты / Р.М. Грановская. – СПб.: Речь, 2007. – 476 с.

4. Кримінологічна віктимологія: навчальний посібник / Є.М. Моїсеєв, О.М. Джужа, В.В. Василевич та ін.; За заг. ред. проф. О.М. Джужі. – К.: Атика, 2006. – 352 с.
5. Карвасарский Б.Д. Копинг-поведение (механизмы совладания) как сознательные стратегии преодоления стрессовых ситуаций и методы их определения: пособие для врачей и психологов / Б.Д. Карвасарский, В.А. Абабков, А.В. Васильева, Г.Л. Исурина и др. – СПб.: Изд-во НИПНИ им. В.М. Бехтерева, 2007. – 28 с.
6. Малкина-Пых И.Г. Экстремальные ситуации. Справочник практического психолога / И.Г. Малкина-Пых. – М.: ЭКСМО, 2005. – 960 с.

In the article the scope of modern victimization studies, aspects of victim behaviour and ways of its prevention are analysed. The author pays attention to the lack of research problems preventing victimization behaviour of college-age people, as one of the most vulnerable population. On the basis of theoretical analysis of problems in one of the areas of victim behavior prevention allocated mastery students adaptive coping strategies (coping strategies). The state of knowledge and academic sources characteristics of coping behaviour and coping resources are examined, life issues and coping mechanisms of psychological defense are a review of existing classifications of coping strategies. A great attention is paid to the need to study the coping behavior not only in extreme stress, crisis and difficult situations, but in the victimization. The lack of research of different coping strategies use influence on the level of propensity of students to victim behavior. The data flight empirical study confirming tracing. In the course of ascertaining the study identified lack of ownership by students adaptive coping strategies, their inability to use coping strategies adequate to the situation. Insufficient knowledge of students adaptive coping strategies increases their risk of victimization, increasing their individual negative personality traits. The results confirm the relevance and necessity of further victimization studies in the designated direction. The author believes that the acquisition of adaptive coping strategies is an effective method to reduce the propensity to victim behaviour of student age representative.

Keywords: victimology, victim behaviour, coping strategies.

Отримано: 18.01.2013 р.